

CZECH REPUBLIC

Cesta tam a zpět

OBSAH

1. Film *Šádí*

2. Jinamsko

3. Tvůj batoh

4. Sami jsme byli uprchlíci

5. Sbohem a šáteček

PŘÍLOHY

 Pracovní listy 1-7

 Fakta a terminologie

Úvod

Materiál, který držíte v ruce, si klade za cíl poskytnout inspiraci a podněty pro vedení bezpečné diskuze o třaskavých tématech, jakými jsou lidská práva, jinakost, identita, uprchlictví apod. Interaktivní formou chceme povzbudit nejen žáky a studenty k hledání vlastního názoru ve spleťtém informačním prostoru, ale posunout také samotné učitele, současné i budoucí, ve vlastním i kolektivním přemýšlení nad těmito tématy.

Cesta tam a zpět je nedílnou součástí kampaně **Hello Czech Republic**, která v České republice běží již od roku 2015 pod záštitou Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Vychází z obsáhlé metodické příručky pro učitele nazvané **Doma v nové zemi**, která spolu s dalšími podpůrnými materiály (komiks, film apod.) tvoří stěžejní část této vzdělávací kampaně.

Kolektiv autorů doufá, že materiál bude impulsem pro uchopení kontroverzních témat v prostředí školy a umožní učitelům stát se hybateli a zprostředkovateli postřehů plynoucích z těchto diskuzí. Společným jmenovatelem je pak vedení k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich duchovním hodnotám, stejně tak jako uvědomění si toho, co utváří naši vlastní kulturní identitu, kritické vyhodnocování informací a jejich zasazení v širším společenském kontextu.

V závislosti na tom, jak hluboko se v debatách s žáky a studenty během jednotlivých aktivit odvážíme vydat, lze tento materiál využít ve zhruba 3 až 5 hodinovém časovém prostoru.

Budeme vděčni za zpětnou vazbu, jak se vám s metodickými materiály Hello Czech Republic ve vaší škole pracuje. Přejeme při jejich používání hodně zdu a inspirativních momentů.

Kolektiv autorů

Kolektiv autorů: Soňa Rysová (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky), Jan Heinrich (lektor a sociální pracovník, META, o.p.s.), Tereza Günterová (lektorka a koordinátorka projektu Jeden svět na školách, Člověk v tísni o.p.s.), Blanka Blažková (učitelka základů společenských věd na SZŠ Turnov a odbornice na práci se studenty s odlišným mateřským jazykem), Kateřina Honzíková (speciální pedagožka, terapeutka, zakladatelka humanitární iniciativy Češi pro Sýrii, z.s.), Lenka Krupanská (Asistentka pedagoga na ZŠ a poradkyně v oblasti dramaticko-umělecké tvorby), Phillippa Tichotová (koordinátorka UNICEF a globálních cílů, Prague British International School), Šárka Grundy (koordinátorka expertní skupiny a projektu Hello CR).

Materiál Hello Czech Republic – *Cesta tam a zpět* (2018) je přílohou metodické příručky pro učitele Hello Czech Republic – *Doma v nové zemi*, vydané v roce 2015 Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v České republice.

Hej Sverige
Copyright ©Friends, 2013
Czech edition © META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2015
ISBN 978-80-906296-0-8

Foto: Ragna Jorming

1. Film *Šádí*

🕒 1 vyučovací hodina (45 min)

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Člověk a příroda

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Mediální výchova

Vhodné od 5. ročníku ZŠ

Díky zhlédnutí krátkého filmu mají žáci možnost poznat příběh kurdské dívky Šádí (v perštině Šádí znamená radost) a její cesty do Evropy. Ve filmu je použita angličtina, švédština, kurdština a české titulky. Pro autentičtější prožitek žáků je přeložena pouze kurdština. Důvodem je umožnit divákům lépe se vcítit do situace Šádí. Následně mají žáci příležitost diskutovat o jejích prožitcích, pocitech, životě v Kurdistánu i ve Švédsku.

Diskuzi je možné uchopit více způsoby. Uvádíme několik otázek, které pomohou bezpečnou diskuzi otevřít. Doporučenými metodami k reflexi jsou Pětílístek, Myšlenková mapa, Volné psaní nebo INSERT, které najdete na straně 6 a 7.

Cíl aktivity:

- 🇬🇧 Rozvíjet schopnost interpretovat poselství filmu a uvažovat nad ním ve vztahu k vlastním zkušenostem a analýze okolního světa.
- 🇬🇧 Rozvíjet kritické myšlení žáků ve vztahu k tématu lidských práv, obzvláště analyzovat a reflektovat důvody, proč lidé opouští své domovy a jaké jsou příčiny i důsledky migrace.
- 🇬🇧 Rozvíjet tvůrčí schopnost žáků a vyjadřovací dovednosti formou psaného textu a diskuze.
- 🇬🇧 Pomoci žákům vcítit se do situace lidí, kteří se nachází ve velmi složitých životních etapách, v jiné zemi, v jiném kulturním prostředí.

Hlavní pojmy: odchod z vlasti, uprchlík, Kurdistán

TIP1: Na začátku aktivity se můžeme starších žáků zeptat, zdali ví, co je to Kurdistán, kde se nachází, kdo tam žije apod. Až poté je nechme přečíst informace z *Pracovního listu 1*.

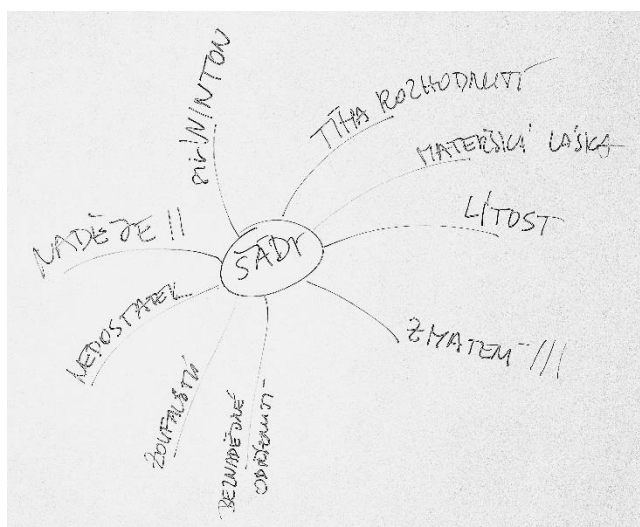
Pokyny:

1. Nakopírujme *Pracovní list 1* pro každého žáka či pro malé skupinky. Nechme žáky přečíst text *O Kurdistanu* a podtrhnout to, co jim přijde zásadní. Krátce shrňme ve skupině dojmy z textu a základní fakta, popřípadě vysvětleme některé pojmy (viz Fakta a terminologie pojící se k tématu).

TIP2: Po přečtení úvodního textu o Kurdistanu se můžeme žáků zeptat, jaké podle nich může být, když jsou lidé bez státního občanství. Dokáží si to představit?

2. Podívejme se na film *Šádí*. <https://www.youtube.com/watch?v=w6wkAUqqmag>

3. Nejprve nechme žáky sdílet dojmy, pocity či pochybnosti a pokusme se je společně pojmenovat, aby následně nebránily práci se samotným příběhem a jeho sdělením. Stačí jeden pocit, jedno slovo. Jeden z lektorů může na tabuli zaznamenávat frekvenci jednotlivých dojmů.

4. Pro samostatnou reflexi využijme jednu z doporučených metod, díky níž bude zpětná vazba strukturovanější. Každý žák bude mít možnost nechat film doznít a sám přemýšlet o jeho souvislostech.
5. Následně společně debatujme nad filmem na základě vybraných otázek. Dejme prostor všem názorům.

Doporučené metody pro samostatnou reflexi k filmu *Šádí*

Pětilístek

Metodu „pětilístek“ (psaní básničky v pěti řádcích) je možné použít kdykoliv. Představuje vhodný způsob, jak vyjádřit emoce z filmu *Šádí* v básni s volným veršem. Díky této metodě vytvoří každý určitý druh poetického textu. Většinou jsou všichni i ochotni své dílo sdílet s ostatními. Básně se pak dají vyvěsit formou „tiché galerie“, mohou se stát součástí žákova osobního portfolia nebo z nich v průběhu školního roku vznikne sborník apod. Pro jednodušší tvorbu básniček je možné využít **Pracovní list 2**.

INSERT (Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking)

Na reflexi jedním slovem lze navázat metodou INSERT, která vhodně propojuje reflexi filmu a pomáhá tříbit, co si o prezentované problematice žáci myslí. Uvědoměle se tak rozhodují v intencích „to jsem věděl(a)“ či „tomuto nerozumím“. Tato rozhodnutí pak tvoří základ zdravého kritického myšlení a lépe vybavují žáky pro následnou diskuzi o tématu.

Technika pracuje s následujícími symboly:

- (✓) fajfka – informaci znám, je v souladu s mými dřívějšími vědomostmi
- (+) plus – informace je pro mne nová, přijímám ji
- (-) mínus – informace je v rozporu s tím, co vím z dřívějších, nebo s ní nesouhlasím
- (?) otazník – informaci nerozumím, není mi jasná, potřebuji ji konkretizovat, dozvědět se více

Pro podrobnější záznam informací k jednotlivým symbolům je možné využít **Pracovní list 2**.

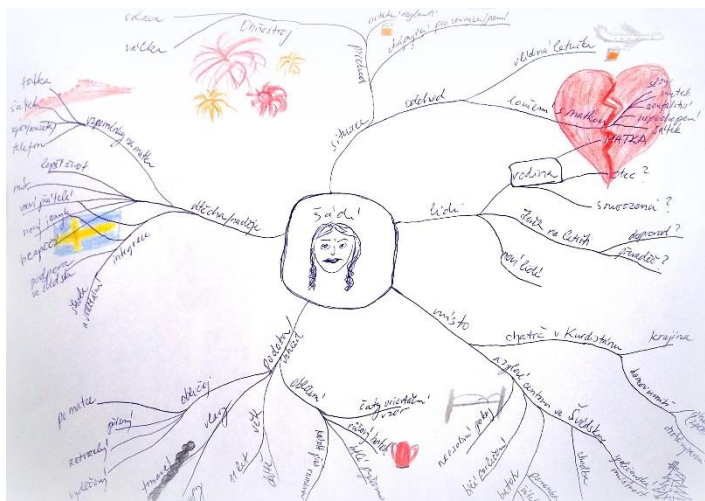
Mezi pasáže, které nebývají ve filmu úplně jasné a o nichž by se žáci rádi dozvěděli více patří: místo, kam *Šádí* přišla (azylové centrum pro nezletilé ve Švédsku), nejasné shledání s matkou na chodbě centra (sen, halucinace, zmatení ze zvuků ohňostroje, trauma), křídla (symbol svobody, vzlétnutí jako Fénix z popela, pohled na rodný kraj z nové perspektivy) apod. Odpovědi na otázky lze poskytnout různými způsoby: od společného hledání a formulování přes zadání práce na příští hodinu až po možnost, že odpovíme sami.

Myšlenková mapa

Myšlenková mapa je alternativní forma záznamu údajů. Tato forma nevyužívá běžné lineární uspořádání zápisků a poznámek, jak ho známe z žakovských sešitů. Její podstatou je vizuální (grafické) zachycení pojmů a vztahů mezi nimi. Může mít podobu abstraktní i velmi konkrétní. Pro žáky je myšlenková mapa přínosná tím, že zobrazuje vztahy mezi pojmy. Pokud má myšlenková mapa podobu konkrétního obrázku, snadno si ji žáci zapamatují a lépe si také údaje vybavují.

- Doprostřed papíru nakresleme výstižný obrázek k tématu či napíšeme klíčové slovo (např. *Šádí*), jež zastřešuje celé téma. Vhodně zvolený pojem nám bude neustále připomínat, k čemu se máme vztahovat.
- Postupujeme hierarchicky od středu a načrtneme tolik vláken, kolik oblastí chceme rozvíjet.

- Na každé vlákno napíšeme právě jedno klíčové slovo. Je dobré vždy najít opravdu jednoslovný výraz a každé slovo také napsat na oddělené vlákno. Vzniká tak prostor pro nové asociace, žák se učí pracovat s „klíčovými pojmy“ a zároveň je mapa přehlednější.
- Vlákna kresleme různě zahnutá a bez mezer. Celková struktura bude působit přirozeně a pro mozek vlídněji než rovné čáry a hranaté tvary.
- Používejme hodně barev, kresleme a vlepujme obrázky. Rozmanitost barev a tvarů zvyšuje atraktivitu mapy, podporuje tvorbu asociací a tím i pravděpodobnost uchování informací v paměti.
- Hledejme a vyznačujme vztahy mezi jednotlivými pojmy. Tento druh zápisu umožňuje vnímat téma komplexně. Žák proniká do vztahů mezi jednotlivými oblastmi, utváří si ucelený přehled a nachází nové vazby.

🧠 Volné psaní

Volné psaní je jedna z brainstormingových nebo reflexních metod, která dovoluje psát na papír vše, co nás k tématu právě napadá, aniž bychom své psaní podřizovali formálním (stylistickým či pravopisným) požadavkům. Volné psaní nám pomáhá objevit v sobě nečekané nápady, myšlenky a souvislosti.

Je důležité, aby žáci ještě před tím, než jim přečteme zadání, věděli, že své volné psaní nebudou muset zveřejňovat. Avšak pokud budou chtít, mohou se o část svých dojmů podělit s ostatními. Také jim předem řekněme, jak dlouho budou psát. Většinou to bývá 5-7 minut.

Pravidla volného psaní

- Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.
- Nevracej se k napsanému, neopravuj, nevylepšuj, co jsi napsal/a.
- Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá, zapisuj i pomocné věty („Teď mě nic nenapadá...“), ale snaž se vrátit k tématu.
- Nenech se ve svých nápadech brzdit pravopisem.

TIP3: Inspiraci jak hlouběji pracovat s filmy ve výuce můžeme načerpat na vzdělávacím portálu Jednoho světa na školách JSNS.CZ.

Otázky ke společné diskuzi o filmu *Šádí*

Nejprve nechme žáky formulovat otázky, které je k filmu napadnou a počkejme, jestli se diskuze spustí přirozeně.

Případně je podpořme vybranými otázkami z následujícího seznamu. Debata může probíhat jak ve dvojicích a menších skupinách, tak následně v rámci celého kolektivu:

- 🍷 Jak na vás film zapůsobil?
- 🍷 Vryla se vám některá část filmu obzvláště silně do paměti?
- 🍷 Snímek se částečně odehrává v Kurdistánu. Co o Kurdistánu již víte?
- 🍷 Jak podle vás vypadal život Šádí a její matky v Kurdistánu?
- 🍷 Co podle vás vede Šádíinu matku k tomu, že svou dceru pošle do Švédska? Jaké jsou její naděje?
- 🍷 Proč je podle vás pro Šádí tak důležitý šátek, který si s sebou nese?
- 🍷 Co se podle vás Šádí honí hlavou, když dorazí do Švédska, svého nového domova?
- 🍷 Co podle vás cítí Šádíina matka, která zůstává v Kurdistánu?
- 🍷 Jaký dopad mají na Šádí její zkušenosti z války v Kurdistánu poté, co se usadí ve Švédsku?
- 🍷 Čeho se podle vás Šádí nejvíce bojí a o čem si myslíte, že sní do budoucna?
- 🍷 Představte si, že Šádí zítra přijde mezi vás. Co můžete vy a vaši spolužáci udělat, aby se cítila vítaná a v bezpečí?

DO HLOUBKY

🕒 1 vyučovací hodina (45 min)

Nechme žáky pracovat samostatně, nebo v malých skupinách. Požádejme je, ať se zamyslí nad níže uvedenými otázkami. Shromážděné odpovědi proberme krátce s celou skupinou.

- 📁 Jaké důvody podle vás vedou lidi k odchodu z vlasti?
- 📁 Proč si myslíte, že je důležité dozvědět se více o tom, jak mladí lidé přicházejí do jiných zemí?

Umožněme žákům hlouběji pracovat s jejich pocity z filmu např. tím, že je necháme napsat krátký příběh (1 až 2 stránky) na jedno z následujících témat:

- 📁 **Šádíin první školní den ve Švédsku.** Na co myslí a co cítí den předtím? Co se stane během prvního školního dne? Jak ji přijme kolektiv?
- 📁 **Být novým člověkem.** Jaký je to asi pocit přijet do nové třídy/města/země, kde nikoho neznáte a ani vás nikdo nezná?
- 📁 **Vaše rodina a přátelé.** Popište je. Proč jsou pro vás důležití? Co pro vás znamenají?

Tuto aktivitu je také možné zadat jako domácí úkol.

2. Jinamsko

 75 min (ideálně v jednom bloku)

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Člověk a jeho svět

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

Prostor: Pro umocnění zážitku z dané aktivity doporučujeme upravit prostor dle pokynů níže či vaší představivosti.

Vhodné od 5. ročníku ZŠ

Jaké nároky můžeme klást na někoho, kdo právě poprvé přijel do České republiky? Jaká je česká kultura? V tomto cvičení si zcela obrátíme úhel pohledu. Žáci budou moci uvažovat o tom, jak vlastně probíhá cesta uprchlíka, jeho integrace v nové zemi a kdo určuje pravidla hry.

V průběhu aktivity mohou vyvstávat mnohé otázky týkající se např. skutečné situace uprchlíků u nás či ve světě, vzdělávání menšin v ČR, právo menšin na vzdělávání ve vlastním jazyce, volební právo Čechů žijících v zahraničí apod.

Cíl aktivity:

- Uvažovat o tom, jaké nároky klade česká společnost na osoby přicházející z jiných kultur.
- Konfrontovat různé úhly pohledu na témata migrace a integrace.
- Vžít se do situace lidí, kteří jsou nuceni opustit svou zemi.

Hlavní pojmy: česká kultura, kultura druhých, odchod z vlasti, azylová procedura, integrace

Pokyny:

1. Bylo by vhodné, aby si lektori osvojili svůj vlastní fiktivní jazyk (jinamštinu) a byli připraveni komunikovat s žáky pouze v tomto jazyce, případně používali alespoň několik fiktivních výrazů.

TIP 1: Každý přistupuje k osvojení fiktivního jazyka jiným způsobem. Zatímco jeden hledá oporu v existujícím plánovém jazyku např. typu Esperanto či Páli, jinému může vyhovovat umělý jazyk typu Ptydepe či Newspeak. Najdou se i ti, pro něž je příjemné nechat plynout slovní tvary beze smyslu a vytvoří si pro sebe jakousi obdobu improvizované řeči.

2. Před přestávkou **přečtěme úvod do aktivity, resp. první část ze *Situace* na straně 14**. Na dveře dejme ceduli „NEVSTUPOVAT bez vyzvání“ nebo „Asylum applications HERE“.
3. O přestávce připravme místnost tak, abychom vytvořili celkem **3 oddělené prostory** (postačí plenta, prostěradlo nebo jen vzdálenost). Vytvořme nejprve improvizovanou kancelář přijímací místnosti. V té bude stůl, za nímž sedí jeden úředník/úřednice a rozdává žádosti o azyl v jinamštině (zkopírujte z *Pracovního listu 3*). V druhém prostoru další úředník žádosti přebírá a razítkuje. Třetí prostor je stísněný o velikosti cca 2x2 m, ohraničený páskou nebo židlemi.

Zážitekový úvod (cca 15 min)

4. Postupně zveme z chodby skupinky 4-5 žáků a vyzveme je, aby vyplnili připravenou žádost. Formulář je v jinamštině, na každou žádost je vhodné udělat barevnou značku, která žáka zařadí do skupiny pro další fázi aktivity. V jinamštině na ně také naléhejme, ať si pospíší. Tlak vyjádřeme i neverbálně. Žáci jsou v pozici žadatelů (stojí a nerozumí, zatímco úředník sedí a opakuje v jinamštině svou žádost).
5. Ostatní žáci zůstanou na chodbě, kde jsou v případě nutnosti vyzváni ke klidu.
6. Z přijímací místnosti se žáci po chvíli dále posouvají k úředníkovi s razítkem, který opakovaně jinamsky naléhá, aby mu ukázali vyplněnou žádost. Reakce žáků bývají rozmanité, někteří se pokouší domluvit anglicky či neverbálně, jiní zatvrzele krčí rameny.
7. Tuto absurdní situaci je dobré udržet zhruba 2-3 min na každou skupinku žadatelů a postupně zvat do místnosti další.
8. Od úředníka s razítkem pošleme žáky do stísněného, kde jsou nuceni setrvat s ostatními, než skončí zážitkový úvod.

9. Některé žáky ze stísněného prostoru vyčleňme a posadíme je na židli mimo ostatní účastníky aktivity. Tento výběr nemusí být ničím zdůvodněný.

10. Jakmile vyřídíme všechny žádosti, uvolněme sevřený prostor posunutím improvizovaných zdí, symbolicky se můžeme ze situace „vyklepat“ či vyskočit, abychom se vrátili do svých přirozených rolí a sedněme si k žákům na zem nebo na židle do kruhu.

TIP 2: K navození situace postačí výše uvedené rekvizity. Atmosféru lze však dále dokreslit tím, že úředníci budou mít na hlavě čepici a na paži pásku např. s názvem státu. Poměrně účinné je také využití různorodých zvukových kulís na pozadí např. pokřikování v cizím jazyce, rozrušené hlasy z vedlejší místnosti, kterým není rozumět apod. Tyto zvuky/ruchy mohou z reproduktoru zaznívat po celou dobu zážitkového úvodu. Zvukovou stopu na vyžádání poskytne UNHCR.

Co se stalo a terminologické okénko (30 min)

11. Zeptejme se účastníků aktivity, jestli dokáží popsat, co se právě odehrálo? Jeden pocit, jedno slovo, které je napadá. Diskutujme nad možnými variantami toho, co zažili.

12. Než přečteme druhou část ze **Situace** na straně 14 všem žákům, ptejme se jich, co jim utkvělo z úvodu, který slyšeli před přestávkou.

13. V této fázi si situace obvykle žádá vysvětlení základních pojmů. Pokud doposud nezazněla otázka „kdo je vlastně uprchlík?“, je vhodné ji nyní žákům položit. Nejlépe lze definici uprchlíka vymezit společně s definicí migranta právě skrze rozdíly mezi těmito často zaměňovanými skupinami. V **Pracovním listu 4** najdeme krátké popisy toho, kdo je uprchlík a kdo je migrant. Karty s popisy rozstříhejme a rozdejme žákům. Karty „uprchlíci“ a „migranti“ položíme do středu místnosti na zem a nechme žáky, aby se ve dvojicích dohodli, kterému ze dvou pojmů svou kartu s popisem přiřadí.

Podobně zajímavé mohou být jejich odhady, „kolik žije v ČR uprchlíků“ či „odkud přichází většina žadatelů o azyl“. Na rozdíl mezi realitou a jejich vnímáním skutečnosti je dobré postavit krátkou obhajobu kritického přístupu k informacím a vyzdvihnout důležitost jejich ověřování (více k tématu v aktivitě Tvůj batoh a Fakta a terminologie pojící se k tématu).

Práce ve skupinách a prezentace (30 min)

14. Plynule přejděme zpět k situaci v Jinamsku a popišme krátce rozdíly jinamské kultury a tradic. Rozdejme všem žákům otázky jinamské vlády uvedené v *Pracovním listu 5*.

TIP 3: V tématu jinamské kultury a tradic může jinamská komise (složená ze dvou lektorů) představit klíčová specifika jako jsou např. větší hierarchie společnosti (rodina, práce), uctívání zvířat, která se v Čechách bez zábran konzumují (např. drůbež) nebo ochrana rostlin (např. jehličnany jsou vzácné, je tudíž nemyslitelné, že by si je někdo ozdobil na Vánoce, tyto svátky v Jinamsku navíc nikdo nezná). Takové prvky mohou žákům nejen přiblížit jinakost kultury, ale také je nechat pocítit, kam až jsou ochotni ve svém přizpůsobení se zajít. Promítnutí rozdílů vizuálním způsobem může být velmi účinným nástrojem např. v prezentaci, kterou lze v průběhu aktivity nechat běžet jako slideshow. Tuto vizuální stopu na vyžádání poskytne UNHCR.

15. Žáky rozdělme do skupin po čtyřech až pěti na základě značky na jejich azylové žádosti. Dle vyspělosti kolektivu zvolme počet a typy otázek pro vzniklé skupiny. Nechme žáky s otázkami pracovat přibližně 10 min. Podněcujme je, ať jdou ve svých odpovědích co nejvíce do hloubky, ať si zvolí, kdo bude jejich odpovědi před jinamskou komisí prezentovat. Žáci zastupují celou skupinu uprchlíků z ČR – hovoří tedy za všechny studenty a učitele.

16. Ve zbylém čase prezentuje každá skupina své odpovědi před jinamskou komisí, která na jejich základě rozhoduje, jestli budou čeští uprchlíci přijati jinamskou vládou a bude jim udělen azyl.

17. Poděkujme žákům za jejich prezentace a sdělme jim, že jejich žádosti zvážíme a zpravíme je v řádu měsíců o výsledku řízení.

TIP 4: V tématu české kultury a jejích symbolů se nespokojme s pivem a knedlíky. Inspirací mohou být TGM, křesťanství, Milada Horáková, hora Říp, Václav Havel, Karlův most, lední hokej, 1968, Antonín Dvořák, hudba, kroj, Jan Palach, večerníček, 1989, Jára Cimrman, satira a smysl pro humor...

DO HLOUBKY

 1 vyučovací hodina (45 min)

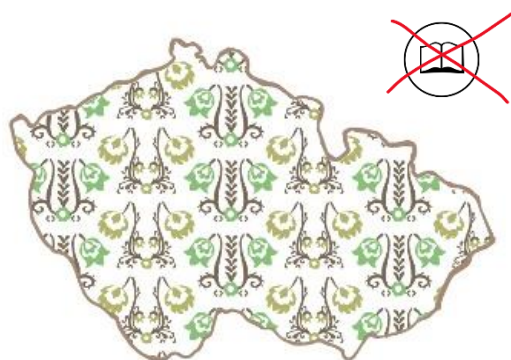
Nechme žáky pracovat samostatně, nebo v malých skupinách. Požádejme je, ať se zamyslí nad níže uvedenými otázkami.

- Co se děje s člověkem, žije-li dlouho v neznámém prostředí, nejistotě, nerozumí jazyku... Jaké má pocity? Jak se tyto pocity projevují?
- Jaké má naše společnost nároky na lidi, kteří uprchli ze své země? Jsou tyto nároky relevantní a přiměřené?
- Co od těchto lidí očekáváme? Co očekávají oni od nás?
- Jak mohou obyvatelé Jinamska usnadnit Čechům jejich situaci po příchodu do země?
- Kdo je vlastně zodpovědný za integraci Čechů v Jinamsku? Obyvatelé Jinamska? Češi?
- Vrátíme situaci opět do současnosti a diskutujeme o tom, jestli je možné, aby české národní hodnoty a kulturní symboly mohly být skutečně ohroženy konfrontací s jinou kulturou. Pokud ano, jakým způsobem?

Situace

Část první

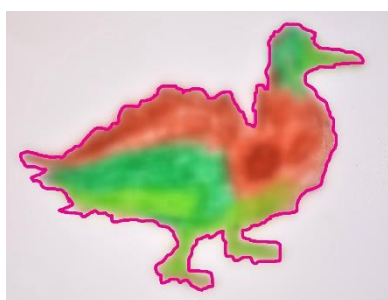
V České republice došlo k uzavření škol. Záminkou byla série studentských demonstrací namířených proti stávající vládní moci. Ta zasahuje v ulicích a protesty tvrdě potlačuje. Bylo zastřeleno 8 studentů a učitelů. Nic není jako dřív. Váš blízký přítel, který se aktivně ohrazoval proti omezování svobody, beze stopy zmizí. Lidé hájící demokratické principy jsou pronásledováni a označeni stigmatizující páskou nesoucí symbol přeškrtnuté knihy. Jde o život. Pokud chcete přežít a dál se vzdělávat, musíte opustit Českou republiku.

Mnoho Čechů se skutečně vydává na cestu ze země. V jednom ze sousedních států blízko české hranice naleznou dočasné bezpečí v uprchlickém táboře. Do tábora pravidelně doléhají výstřely určené těm, co se pokouší překročit českou státní hranici. Hostující země však nebude Čechy trpět na svém území dlouho. Nikdo netuší, co se bude dál dít.

Část druhá

Po čase se Češi na útěku dozvídají, že jedna země přece jen projevila ochotu přijmout uprchlíky z České republiky. Jde o *Jinamsko*, asijskou zemi s 300 milióny obyvatel. Přesun do Jinamska je dlouhý, vyčerpávající a azylová procedura se táhne mnoho dní. Jinamští úředníci jsou velmi direktivní a požadují, aby Češi vyplnili přístupové formuláře v jinamštině. Jiným jazykem se zde člověk nedomluví.

Bez znalosti jazyka jsou čeští uprchlíci odkázáni na výkon spíše pomocných prací. Jinamská kultura se od té české velmi liší. Jinamští obyvatelé ctí jiné zvyky a tradice. Jejich způsob stravování je pro Čechy do značné míry nezvyklý.

V Jinamsku dochází po příchodu českých uprchlíků k protestům veřejnosti. Podle Jinamců by Čechům neměl být povolen vstup do země. Pro zklidnění veřejného mínění sestavila jinamská vláda otázky, na něž chce znát odpovědi dříve, než Čechy přijme.

Byli jste vybráni jako zástupci studentů a učitelů všech generací, kteří mají odpovědět na dotazy kladené vládou. Debatujte ve skupinách a napište odpovědi. **Nezapomeňte, že vaše odpovědi rozhodují o tom, zda bude vlně českých uprchlíků udělen azyl.**

3. Tvůj batoh

 20 min

Vzdělávací oblasti: Osobnostní a sociální výchova, Jazyk a jazyková komunikace

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Umění a kultura

Vhodné od 5. ročníku ZŠ

Jaké jsou naše priority? Tato aktivita podpoří žáky v přemýšlení nad tím, co pro ně má skutečný význam. V průběhu aktivity mohou vyvstat mnohé otázky týkající se např. materiálního zabezpečení. Co je pro nás důležité a co naopak můžeme postrádat, jaký význam a hodnotu přisuzujeme věcem, co pro nás má skutečnou cenu a proč?

Cíl aktivity:

- Uvažovat o tom, co je pro nás opravdu důležité.
- Podnítit představitost mladých lidí a zlepšit jejich schopnost rozhodovat se.
- Vžít se do situace lidí, kterým se veškerý majetek vejde do jednoho batohu.
- Zamyslet se nad uprchlíckými pojmy, fakty a existujícími zdroji informací.
- Podpořit žáky, aby získané informace kriticky vyhodnocovali a ověřovali.

Hlavní pojmy: životní hodnoty, materiální i duchovní, materialismus, konzum

Pokyny:

1. **Situace:** představte si, že jste konečně dorazili do Jinamska a vybalujete své jediné zavazadlo – BATOH – s těmi nejdůležitějšími věcmi, které jste si v rychlosti stihli vzít s sebou ze svého domova:
 - Co jste si vybalili?
 - Co je pro vás důležité?
 - Co si chcete pamatovat?
 - Co si chcete ponechat?
2. Rozdejme žákům kopii batohu z **Pracovního listu 6** a požádejme je, aby do prázdné části batohu vepsali nebo nakreslili věci, které si v nové zemi právě vybalili. Ponechme na nich, jakým způsobem prezentaci pojmou a jestli začnou svůj obsah batohu sdílet se spolužáky.
3. Přiveďme jejich pozornost na vnější stranu batohu a diskutujme o vybraných údajích.
4. Zeptejme se, jaké zdroje informací využívají? Kde by hledali informace např. o tom, kolik je uprchlíků v České republice? Jak by si je ověřovali?

5. Nastiňme několik možností, kde lze dohledat fakta vztahující se k tomuto tématu. Oporou může být přehled základních zdrojů v **Pracovním listu 7**. Formou úkolu na příští hodinu zvolme informace, které mají žáci zjistit/ověřit. Například:

- 🌿 Kolik je cizinců v České republice?
- 🌿 Kolik je uprchlíků v České republice?
- 🌿 Z jaké země nejčastěji pochází uprchlíci a žadatelé o azyl v České republice a ve světě?
- 🌿 Kolik z celkového počtu uprchlíků tvoří děti?
- 🌿 Která země Evropy hostí aktuálně nejvíce uprchlíků?
- 🌿 Patří právo požádat o azyl mezi základní lidská práva? Dokážete vyjmenovat další základní lidská práva?
- 🌿 Kdo je osoba bez státní příslušnosti? Kolik je na světě lidí bez státní příslušnosti?

4. Sami jsme byli uprchlíci

 20 min

Vzdělávací oblasti: Člověk a společnost, Člověk a příroda

Průřezová témata: Mediální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Výchova demokratického občana

Vhodné od 5. ročníku ZŠ

Tato závěrečná aktivita propojuje jednotlivé dílčí body zážitkového programu a pomáhá žákům uvědomit si některé podobnosti či souvislosti s českými dějinami.

Cíl aktivity:

- Reflektovat naši historickou zkušenost s migrací a uprchlictvím a provázat ji na současné postoje české společnosti k druhým.
- Skrze reálné příběhy se vžít do situace Čechoslováků na útěku, uvědomit si rizika jejich rozhodnutí i motivy, které je na cestu vedly.
- Z pohledu jiné perspektivy vyvolat hlubší diskuzi.

Hlavní pojmy: komunismus, socialismus, persekuce, 1968, migrační krize, emigrace, disent, odcizení/přijetí, odvaha, demokratické principy, svobodná společnost

Pokyny:

1. Promítněme spot [Sami jsme byli uprchlíci](https://www.youtube.com/watch?v=p0dILKFFgE). <https://www.youtube.com/watch?v=p0dILKFFgE>

2. Krátce reflektujeme, o čem příběh pojednává, zasadíme jej do historického kontextu, případně najdeme společně paralely s předchozí aktivitou. Otázky vážící se ke spotu Sami jsme byli uprchlíci:
 - 🇨🇪 Jaká je naše historická zkušenost?
 - 🇨🇪 Najdete momenty, kdy byli Češi nuceni opustit svou vlast?
 - 🇨🇪 Z jakých důvodů lidé utíkali ze země?
 - 🇨🇪 Co pro vás znamená svoboda?
3. Rozdejme účastníkům programu pohlednice a vyzvěme je, aby napsali z exilu sami sobě a uvedli něco z toho, co se na dnešním workshopu dozvěděli, mimo jiné:
 - 🇨🇪 Jaký je můj nejsilnější dojem z celého programu?
 - 🇨🇪 Jak bych mohl(a) pomoci lidem, kteří se ocitnou v nové zemi?

TIP: Pohlednice si účastníci workshopu mohou ponechat, popřípadě je mohou vhodit do připraveného boxu/poštovní schránky. Obsah poslouží jako zpětná vazba lektorovi, který jim může pohlednice s odstupem času (6-12 měsíců) vrátit/zaslat poštou zpět jako připomínku jejich vlastních dojmů z programu, např. při navazujících činnostech. Tematické pohlednice na vyžádání poskytne UNHCR.

Na závěr programu si sedněme do kruhu a v bodech zrekapitulujeme program celého workshopu. Zeptejme se jich na nejsilnější dojmy z programu či konkrétní aktivity. Stačí jedno slovo, či jedna věta. Případně použijme jakoukoliv jinou formu reflexe. Důležité ale je poskytnout také naše vlastní dojmy ze společně stráveného času.

5. Sbohem a šáteček

 10 min

Celý program můžeme uzavřít symbolicky návratem k metafoře šátku kurdské dívky Šádí a vyzdvihnout práci významného nositele české kulturní literární tradice Vítězslava Nezvala. Pro některé vášnivý poetik hluboce ovlivněný svými cestami do zahraničí, pro jiné zaprodanec komunistického režimu. Dvě strany jedné mince.

*Sbohem a kdybychom se nikdy nesetkali
bylo to překrásné a bylo toho dost
Sbohem a kdybychom si spolu schůzku dali
možná že nepřijdem že přijde jiný host*

*Bylo to překrásné žel všechno má svůj konec
Mlč umíračku mlč ten smutek já už znám
Polibek kapesník siréna lodní zvonec
tři čtyři úsměvy a potom zůstat sám*

*Sbohem a kdybychom si neřekli už více
ať po nás zůstane maličká památka
vzdušná jak kapesník prostší než pohlednice
a trochu mámivá jak vůně pozlátka*

*A jestli viděl jsem co neviděli jiní
tím lépe vlaštovko jež hledáš rodný chlív
Ukázalas mi jih kde máš své hnízdo v skříni
Tvým osudem je let mým osudem je zpěv*

*Sbohem a bylo-li to všechno naposledy
tím hůře mé naděje nic vám už nezbude
Chcem-li se setkati nelučme se radš tedy
Sbohem a šáteček Vyplň se osude!*

Zdroj: Sbohem a šáteček (Básně z cesty), Vítězslav Nezval

Prostor pro postřehy a komentáře

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a space for handwritten notes and comments.

CZECH REPUBLIC

Cesta tam a zpět

Tato publikace vznikla v rámci kampaně Hello Czech Republic, která byla finančně a odborně podpořena Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) v České republice.

Materiál *Hello Czech Republic – Cesta tam a zpět (2018)* je přílohou metodické příručky pro učitele *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi*, vydané v roce 2015 Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v České republice a převzaté z anglické verze švédského originálu *Hej Sveridge* vydaného roku 2013 společností Friends.

Přebal a grafickou úpravu zpracovala Šárka Grundy.

UNHCR
Železná 24
110 00 Praha 1
www.unhcr.cz
czepr@unhcr.org

CZECH REPUBLIC

Cesta tam a zpět

UNHCR
The UN Refugee Agency